

η πνευματική ιδιοκτησία

για μαθητές γυμνασίου - λυκείου

από τον Οργανισμό Πνευματικής Ιδιοκτησίας

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

HELLENIC
COPYRIGHT
ORGANIZATION

MINISTRY OF CULTURE & SPORTS

opi.gr

1. Τι είναι η πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα;

Η πνευματική ιδιοκτησία δίνει το δικαίωμα στον δημιουργό ενός πρωτότυπου πνευματικού έργου να επιτρέπει ή να απαγορεύει τη χρήση του έργου του από τρίτους.

Τα συγγενικά δικαιώματα αντίστοιχα, παρέχουν προστασία σε εκείνα τα πρόσωπα (φυσικά ή νομικά), που συνεισφέρουν στην εμπορική παραγωγή, στην ερμηνεία, εκτέλεση και διάθεση των έργων είτε παρουσιάζοντας τα στο κοινό είτε επενδύοντας οικονομικά στην εκμετάλλευση και διάδοσή τους. Οι συνεισφορές αυτών των προσώπων δεν πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να τους αναγνωριστεί δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας, παίζουν ωστόσο, καθοριστικό ρόλο στην ερμηνεία, μεσολάβηση, παραγωγή, διάδοση και εκμετάλλευση των έργων.

2. Γιατί είναι σημαντική η πνευματική ιδιοκτησία;

Η πνευματική ιδιοκτησία είναι άμεσα συνυφασμένη με την προστασία της ανθρώπινης δημιουργικότητας. Συγκεκριμένα με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κάθε έργο του πνεύματος που δημιουργεί ο άνθρωπος που παίρνει κάποια μορφή.

Μέσω των έργων του πνεύματος εκφραζόμαστε, κατανοούμε, γνωρίζουμε, μαθαίνουμε, αισθανόμαστε, επικοινωνούμε και ενίοτε ασκούμε επιχειρηματική δραστηριότητα.

Η προστασία των έργων στην ουσία συνεπάγεται την προστασία των δημιουργών τους, τον σεβασμό και την αναγνώριση του πνευματικού τους μόχθου και την εξασφάλιση κινήτρων (οικονομικών και ηθικών) για περαιτέρω δημιουργία.

Η δημιουργία έργων προωθεί τον πολιτισμό και εξασφαλίζει ότι οι δημιουργοί εργάζονται χωρίς εξαρτήσεις και περιορισμούς, καθιστώντας τους κυρίαρχους των έργων τους.

Η πνευματική ιδιοκτησία δεν διασφαλίζει μόνο τα συμφέροντα των δημιουργών αλλά και εκείνα του Κράτους, αφού έχει αντίκτυπο στις θέσεις εργασίας και στα έσοδα του Κράτους λόγω εισπράξεων ΦΠΑ και ασφαλιστικών εισφορών. Συνιστά δε καθοριστικό παράγοντα ανάπτυξης και προώθησης του πολιτισμού.

Η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας αποτελεί βασικό ανθρώπινο δικαίωμα (δεδομένου ότι αποτελεί μέρος του δικαιώματος στην ιδιοκτησία) και απολαμβάνει συνταγματικής προστασίας (άρθρο 5 παρ. 1 και 3 και άρθρο 17 παρ. 1 του Συντάγματος).

3. Τί προστατεύει το δικαίω της πνευματικής ιδιοκτησίας;

Οτιδήποτε δημιουργεί κανείς χρησιμοποιώντας το πνεύμα του και πιο συγκεκριμένα κάθε πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης που εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή προστατεύεται με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας. Η πρωτοτυπία είναι μια έννοια θεωρητική (δηλαδή ορίζεται στη θεωρία και στις αποφάσεις των δικαστηρίων) αλλά

και εμπειρική. Συνοπτικά και σε γενικές γραμμές πρωτότυπο θεωρείται ένα έργο όταν αποτελεί αποτέλεσμα της προσωπικής πνευματικής δημιουργίας του δημιουργού του. Ο δημιουργός θα πρέπει να έχει κάνει ελεύθερες και δημιουργικές επιλογές και να έχει θέσει επ' αυτού την προσωπική του σφραγίδα. Με άλλα λόγια χρειάζεται ουσιαστική πνευματική συμβολή του δημιουργού στη δημιουργία του έργου και δεν αρκεί ένα έργο να μην είναι αντίγραφο άλλου.

Έργα που προστατεύονται με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας είναι ιδίως:

- Τα γραπτά κείμενα (μυθιστορήματα, χρονογραφήματα, ποιήματα, παραμύθια, σενάρια, στίχοι τραγουδιών, επιστημονικά συγγράμματα κ.α.) αλλά και τα προφορικά έργα (π.χ. διαλέξεις, ομιλίες, κηρύγματα κ.α.).
- Τα μουσικά έργα (οι μουσικές συνθέσεις, τα ring tones κ.α.).
- Τα έργα των εικαστικών τεχνών (σχέδια, πίνακες ζωγραφικής, γλυπτά, χαρακτικά, λιθογραφίες) αλλά και των εφαρμοσμένων τεχνών (σχέδια κοσμημάτων και επίπλων, οι δημιουργίες μόδας κ.α.), οι φωτογραφίες, τα αρχιτεκτονικά έργα, οι εικονογραφήσεις, οι χάρτες και τα τρισδιάστατα έργα που αναφέρονται στην γεωγραφία, την τοπογραφία, την αρχιτεκτονική.
- Τα οπτικοακουστικά έργα (ταινίες, ντοκιμαντέρ, βιντεοκλίπ, κινούμενα σχέδια κ.α.), τα θεατρικά έργα, οι χορογραφίες και οι παντομίμες.
- Οι διασκευές, όπως, για παράδειγμα, η διασκευή ενός κλασικού θεατρικού για να παρουσιαστεί σε παιδικό θέατρο και οι μεταφράσεις.

- Οι συλλογές έργων ή συλλογές εκφράσεων της λαϊκής παράδοσης ή απλών γεγονότων και στοιχείων, όπως οι εγκυκλοπαίδειες, οι ανθολογίες κ.α.
- Οι βάσεις δεδομένων, όπως για παράδειγμα μια ψηφιακή εφημερίδα στο διαδίκτυο.
- Τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών (H/Y), όπως οι εφαρμογές στο κινητό.
- Τα ψηφιακά αρχεία σχεδιασμού με τη βοήθεια ηλεκτρονικού υπολογιστή (Computer Aided Design File - C.A.D. File), εφόσον περιλαμβάνουν πηγαίο κώδικα.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ: Ένα έργο δεν χρειάζεται να είναι όμορφο, χρήσιμο ή να έχει καλλιτεχνική αξία για να προστατεύεται με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας. Τα έργα προστατεύονται ανεξάρτητα από την ποιότητα τους, την αξία τους ή τις ιδέες που μεταφέρουν. Η αδέξια ζωγραφιά ενός μικρού παιδιού προστατεύεται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο όπως ο πίνακας ενός καταξιωμένου ζωγράφου. Ένα διαφημιστικό σποτ προστατεύεται το ίδιο με ένα δημοφιλές τραγούδι. Ακόμη και αν ένα έργο είναι παράνομο, προστατεύεται με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας, εφόσον είναι πρωτότυπο.

Για παράδειγμα το graffiti σε έναν τοίχο, ακόμη και εάν είναι παράνομο, δύναται να προστατεύεται με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας, εφόσον είναι πρωτότυπο. Έτσι ο ιδιοκτήτης του έργου μπορεί να καλύψει τα graffiti βάφοντας τον τοίχο, ώστε να μην υπάρχει το graffiti, αλλά δεν μπορεί να τα αναπαράγει σε posters και να τα εμπορευθεί.

ΚΑΙ ΑΛΛΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ: Κανείς θα πρέπει να διαχωρίζει μεταξύ του υλικού φορέα που ενσωματώνει το έργο και του άυλου αγαθού («έργου») που αυτό ενσωματώνει. Δηλαδή

όταν κανείς αγοράζει ένα βιβλίο αγοράζει τον υλικό φορέα. Μπορεί να το διαβάσει, να το χαρίσει ή και να το καταστρέψει. Δεν μπορεί όμως να το «ανεβάσει» στο διαδίκτυο. Το ίδιο συμβαίνει και με ένα DVD που περιέχει μία ταινία ή με ένα CD που περιέχει μουσική.

4. Τί δεν προστατεύεται με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας;

Για να υπάρχει προστασία σύμφωνα με το δικαίο της πνευματικής ιδιοκτησίας πρέπει να υπάρχει έργο, δηλαδή να υπάρχει μία ιδέα ή σκέψη που να έχει εκφραστεί με κάποιο τρόπο (έστω και προφορικά) και να έχει πάρει μια συγκεκριμένη μορφή. Οι ιδέες ως ιδέες δεν προστατεύονται, καθώς στόχος είναι να διασφαλιστεί η ελεύθερη κυκλοφορία τους προς όφελος της προόδου.

Για παράδειγμα, η ιδέα να γράψω ένα βιβλίο για την ιστορία ενός μετανάστη που φθάνει στην Ελλάδα μετά από ταλαιπωρία πολλών ημερών και έχοντας διασχίσει πολλές χώρες, δεν προστατεύεται. Για το ίδιο θέμα μπορεί να γράψει βιβλίο και οποιοσδήποτε άλλος συγγραφέας. Η συγκεκριμένη ιστορία όμως που θα προκύψει από το θέμα αυτό, όπως θα αποτυπωθεί, προστατεύεται με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας. Κάθε συγγραφέας έχει δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας στη δική του ιστορία (ανεξάρτητα αν αυτή βασίζεται στο ίδιο θέμα την ιστορία άλλων), στον βαθμό βέβαια που την έχει γράψει μόνος του και ανεξάρτητα από τον άλλον (δηλαδή δεν είναι η μία προϊόν της αντιγραφής της άλλης) και στον βαθμό που παρουσιάζει πρωτοτυπία.

Το ίδιο ισχύει και για τις επιχειρηματικές ιδέες, όσο καινοτόμες ή προσοδοφόρες και αν είναι. Για παράδειγμα, ένας νέος τρόπος (μέθοδος) διαφήμισης σε ανελκυστήρες ή σε πόρτες ταξί ή η διανομή κατ' οίκον διαιτητικού φαγητού, δεν προστατεύονται με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας. Ενδέχεται, ωστόσο, να προστατεύονται στη βάση άλλων πηγών δικαίου, όπως π.χ. δίκαιο ανταγωνισμού ή συμβατικά.

Εκτός από τις ιδέες και από τα έργα που δεν είναι πρωτότυπα, δεν προστατεύονται και:

- οι νόμοι, οι δικαστικές αποφάσεις και τα διοικητικά έγγραφα
- οι εκφράσεις της λαϊκής παράδοσης (π.χ. τα παραδοσιακά ποιήματα και τραγούδια, τα γνωμικά, οι παροιμίες και οι δημοτικοί χοροί)
- οι ειδήσεις και τα απλά γεγονότα
- οι μαθηματικοί τύποι, οι διαδικασίες και οι μέθοδοι
- τα έργα, των οποίων η διάρκεια της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας έχει λήξει.

5. Πώς αποκτάται το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας;

Το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας αποκτάται αυτόματα χωρίς διατυπώσεις. Δεν χρειάζεται δηλαδή ο δημιουργός να πάει σε κάποιον φορέα ή οργανισμό για να καταθέσει το έργο του, προκειμένου να του αναγνωριστεί δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας πάνω σε αυτό. Συνεπώς, δεν απαιτούνται τυπικές διαδικασίες για να αποκτήσει ο δημιουργός δικαίωμα

πνευματικής ιδιοκτησίας.

Αυτό που ακολουθείται στην πράξη για να υπάρχει μια απόδειξη στα χέρια του δημιουργού είναι η εφαρμογή τριών εναλλακτικά πρακτικών. Η πρώτη είναι να απευθυνθεί ο δημιουργός σε συμβολαιογράφο και να πραγματοποιήσει μια πράξη κατάθεσης του έργου.

Εναλλακτικά μπορεί να στείλει μια συστημένη επιστολή στον εαυτό του ή σε έναν φίλο του και να διατηρήσει (ο ίδιος και ο φίλος του αντίστοιχα) τον φάκελο κλειστό, μέχρις ότου και εφόσον βέβαια-υπάρξει δικαστική διαμάχη, οπότε και θα ανοιχθεί ο φάκελος στο δικαστήριο από τον δικαστή.

Η τρίτη εναλλακτική προσφέρεται από τον Οργανισμό Πνευματικής Ιδιοκτησίας και είναι η υπηρεσία ηλεκτρονικής χρονοσήμανσης, με την οποία ένας δημιουργός μπορεί να λάβει βεβαία χρονολογία για το έργο του μέσα από την ιστοσελίδα timestamp.gr.

Την ιστοσελίδα δημιούργησε και διαχειρίζεται ο ίδιος ο ΟΠΙ για να καλύψει την ανάγκη όλων των δημιουργών (ανεξαρτίτως είδους έργων και ανεξαρτίτως εάν πρόκειται για επαγγελματίες ή ερασιτέχνες) να μπορούν να αποδεικνύουν με απλό και αποτελεσματικό τρόπο τη χρονική στιγμή ύπαρξης του έργου τους με τη συγκεκριμένη μορφή.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Η προσθήκη του σήματος © στα έργα πνευματικής ιδιοκτησίας είναι αδιάφορη για τη γένεση του δικαιώματος και δεν προσθέτει, ούτε αφαιρεί τίποτα αναφορικά με τα θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Ακόμα και αν ένα έργο δεν έχει αυτή την ένδειξη, δεν σημαίνει ότι δεν προστατεύεται, έχει επικρατήσει, όμως, στις συναλλαγές η αναγραφή της ένδειξης ©, μετά από την οποία μπαίνει το όνομα αυτού που έχει το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας επί του έργου (δικαιούχος), ενώ συνήθως ακολουθεί το έτος που δημιουργήθηκε ή δημοσιεύτηκε το έργο. Στην ουσία η ένδειξη αυτή αποτελεί μια υπενθύμιση για το κοινό ότι το έργο προστατεύεται με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και αναφέρει ποιος έχει το σχετικό δικαίωμα.

6. Σε ποιόν ανήκει το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας;

Το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας ανήκει αρχικά στον δημιουργό, δηλαδή το φυσικό πρόσωπο που δημιούργησε το έργο.

Τις περισσότερες φορές είναι εύκολο να αναγνωρισθεί ο δημιουργός, καθώς αναφέρεται το όνομά του πάνω στο έργο, όπως για παράδειγμα σε ένα βιβλίο αναφέρεται ο συγγραφέας του στο εξώφυλλο ή σε έναν πίνακα υπάρχει η υπογραφή του ζωγράφου.

Εσύ είσαι ο δημιουργός της φωτογραφίας που τράβηξες, του άρθρου που έγραψες για τη σχολική εφημερίδα ή του σχεδίου που ζωγράψες. Σου ανήκουν τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας επί αυτών των έργων.

Συχνά, όμως, για να δημιουργηθεί ένα έργο χρειάζεται η συνεργασία περισσότερων προσώπων, καθένας από τους οποίους συνεισφέρει δημιουργικά. Στις περιπτώσεις αυτές -ανάλογα με τον τρόπο συνεργασίας - καθένας από αυτούς που συμμετείχαν θεωρείται συνδημιουργός και έχει συγκεκριμένα δικαιώματα πάνω στο έργο.

Ο δημιουργός μπορεί να επιλέξει να μεταβιβάσει τα δικαιώματά του (ή μέρος αυτών) σε τρίτους ή απλώς να επιτρέψει τη χρήση τους. Αυτό συνήθως γίνεται βάσει γραπτών συμβάσεων και οι τρίτοι καθίστανται δικαιούχοι. Έτσι, για παράδειγμα, ένας συγγραφέας μπορεί να μεταβιβάσει τα δικαιώματά του στον εκδότη που θα δημοσιεύσει το έργο του, ένας μουσικοσυνθέτης σε μία δισκογραφική εταιρεία, ένας σκηνοθέτης σε μία κινηματογραφική εταιρεία, κ.ο.κ..

Είναι σημαντικό να γνωρίζεις κανείς ότι την άδεια για τη χρήση ενός έργου τη λαμβάνει από τον δικαιούχο και όχι από τον δημιουργό, εάν ο δημιουργός δεν είναι πλέον ο δικαιούχος του έργου, εάν έχει δηλαδή μεταβιβάσει σε τρίτον τα δικαιώματά του επ' αυτού.

7. Τί περιλαμβάνει το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας;

Η ουσία του δικαιώματος της πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως και κάθε δικαιώματος, είναι πως ο δικαιούχος του έχει τον πλήρη και αποκλειστικό έλεγχο επί του έργου του. Αυτό σημαίνει ότι αφενός μπορεί να το χρησιμοποιήσει, όπως εκείνος κρίνει και αφετέρου μπορεί να εμποδίσει οποιονδήποτε τρίτο να προβεί σε οποιαδήποτε χρήση του έργου του χωρίς την άδειά

του. Στο απόλυτο και αποκλειστικό αυτό δικαίωμα ο νόμος αναγνωρίζει εξαιρέσεις χάριν του δημοσίου συμφέροντος, οι οποίες αναφέρονται παρακάτω.

Το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας περιλαμβάνει δύο κατηγορίες δικαιωμάτων: το περιουσιακό και το πθικό δικαίωμα.

A. Το περιουσιακό δικαίωμα

Το περιουσιακό δικαίωμα δίνει τη δυνατότητα στον δημιουργό να εκμεταλλεύεται οικονομικά το έργο του.

Ενδεικτικά το περιουσιακό δικαίωμα περιλαμβάνει:

1. Το δικαίωμα εγγραφής του έργου, το δικαίωμα σε υλικό φορέα (π.χ. το δικαίωμα να εγγραφεί μία μουσική σύνθεση σε ένα cd).
2. Το δικαίωμα αναπαραγωγής του έργου, δηλαδή την παραγωγή ενός ή περισσότερων αντιτύπων του (π.χ. φωτοτυπίες, αντιγραφή cd ή αποθήκευση ενός έργου στον υπολογιστή κ.α.)
3. Το δικαίωμα δημιουργίας παράγωγου έργου, δηλαδή τη μετάφρασή του σε άλλες γλώσσες, τη δισκευή, την προσαρμογή ή άλλη μετατροπή του που αναφέρεται μόνο στη δημόσια χρήση του έργου. Συνεπώς, αν μεταφράσεις για δική σου χρήση ένα έργο, δεν χρειάζεσαι την άδεια του δημιουργού.
4. Το δικαίωμα διανομής του έργου (π.χ. την πώλησή του σε καταστήματα ή στο διαδίκτυο).
5. Το δικαίωμα εκμίσθωσης (εμπορικός δανεισμός). Η

αγορά ενός αντίτυπου ενός έργου δεν δίνει το δικαίωμα στο κάτοχο του να το εκμισθώνει χωρίς την άδεια του δημιουργού. Έτσι π.χ. τα καταστήματα που μισθώνουν ταινίες (video clubs) για να προβούν στην εκμίσθωση μιας ταινίας πρέπει να λαμβάνουν άδεια από τον δημιουργό και όχι απλά να αγοράσουν ένα αντίγραφο της ταινίας.

6. Το δικαίωμα της δημόσια εκτέλεσής του. Κάθε εκτέλεση του έργου που το κάνει προσιτό σε έναν κύκλο ανθρώπων ευρύτερο από το στενό κύκλο της οικογένειας και το άμεσο κοινωνικό περιβάλλον του χρήστη, όπως για παράδειγμα η μουσική που ακούγεται στα καταστήματα, στα εστιατόρια και σε άλλους δημόσιους χώρους, αποτελεί δημόσια εκτέλεση και απαιτείται η άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και η καταβολή των προβλεπόμενων σχετικών δικαιωμάτων.
7. Το δικαίωμα της ραδιοτηλεοπτικής μετάδοσής του, δηλαδή για να προβληθεί μια ταινία στην τηλεόραση θα πρέπει να ληφθεί άδεια.
8. Το δικαίωμα παρουσίασής του στο κοινό με οποιονδήποτε τρόπο (πχ μετάδοση του έργου μέσω διαδικτύου).

β. Το ηθικό δικαίωμα

Το ηθικό δικαίωμα προστατεύει την προσωπική σχέση που έχει ο δημιουργός με το έργο του.

Το ηθικό δικαίωμα περιλαμβάνει κυρίως:

1. Το δικαίωμα δημοσίευσής του έργου, δηλαδή τη δυνατότητα του δημιουργού να αποφασίζει αν, πως, πότε και που το έργο του θα γίνει προσιτό στο κοινό.

2. Το δικαίωμα αναγνώρισης της πατρότητας του, δηλαδή το δικαίωμα να αναφέρεται πάντα ως δημιουργός του έργου ή ακόμα και το δικαίωμά του να κρατάει την ανωνυμία του ή να χρησιμοποιεί ψευδώνυμο.
3. Το δικαίωμα διατήρησης της ακεραιότητας του έργου, να απαγορεύει δηλαδή οποιαδήποτε παραμόρφωση, περικοπή ή άλλη τροποποίηση του έργου του.
4. Το δικαίωμα προσπέλασης, δηλαδή το δικαίωμα του δημιουργού να έχει πρόσβαση στο έργο του, ακόμη και αν το περιουσιακό δικαίωμα ή η κυριότητα του υλικού φορέα που το ενσωματώνει ανήκει σε τρίτον, οπότε και η προσπέλαση πρέπει να πραγματοποιείται κατά τρόπο που προκαλεί τη μικρότερη δυνατή όχληση στον δικαιούχο. Για παράδειγμα, όταν ένας ζωγράφος πωλήσει έναν πίνακα του μπορεί να ζητήσει αργότερα από τον αγοραστή να αποκτήσει πρόσβαση σε αυτόν για να μπορέσει να θυμηθεί κάποια λεπτομέρεια που ίσως του είναι χρήσιμη για κάποιο άλλο έργο που δημιουργεί.
5. Το δικαίωμα της υπαναχώρησης που δίνει δυνατότητα στον δημιουργό να υπαναχωρήσει από συμβάσεις μεταβίβασης ή εκμετάλλευσης έργων λόγου ή επιστήμης, εφόσον είναι αναγκαίο για την προστασία της προσωπικότητας του εξαιτίας μεταβολής στις πεποιθήσεις του ή στις περιστάσεις με προϋπόθεση την προηγούμενη καταβολή αποζημίωσης στον αντισυμβαλλόμενο για τη ζημία του.

Η ιδιαιτερότητα του πθικού δικαιώματος έγκειται στο ότι δεν μεταβιβάζεται σε τρίτο πρόσωπο, ακόμη και αν ο δημιουργός μεταβιβάσει το σύνολο του περιουσιακού του δικαιώματος.

8. Υπάρχουν **περιορισμοί/εξαιρέσεις** στο δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας;

Ο νόμος προβλέπει ρητά ορισμένες περιπτώσεις όπου το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας περιορίζεται και μπορεί να γίνει κατ' εξαίρεση ελεύθερη χρήση των έργων για συγκεκριμένους σκοπούς. Στις περιπτώσεις ωστόσο αυτές θα πρέπει πάντα να ακολουθούνται οι όροι που προβλέπει ο νόμος.

Μερικές από τις εξαιρέσεις είναι:

1. Παράθεση σύντομων αποσπασμάτων για υποστήριξη γνώμης ή άσκηση κριτικής. Μπορείς δηλαδή να χρησιμοποιείς αποσπάσματα από έργα τρίτων σε μία εργασία σου αλλά θα πρέπει σε κάθε περίπτωση το απόσπασμα να είναι σύντομο, να το χρησιμοποιείς για να υποστηρίξεις τη γνώμη σου ή για να ασκήσεις κριτική σε αυτό και να αναφέρεις πάντα την πηγή και το όνομα του δημιουργού και του εκδότη.
2. Αναπαραγωγή έργων σε εκπαιδευτικά σχολικά βιβλία και ανθολογίες.
3. Αναπαραγωγή έργων για διδασκαλία ή για εξετάσεις σε εκπαιδευτικό ίδρυμα με αναφορά του δημιουργού και της πηγής.
4. Χρήση έργων για λόγους ενημέρωσης.
5. Δημόσια παράσταση ή εκτέλεση έργων σε περίπτωση επίσημων τελετών και στο πλαίσιο δραστηριότητας εκπαιδευτικών ιδρυμάτων από το προσωπικό και τους μαθητές ή σπουδαστές.

6. Προς όφελος εντυποαναπήρων και ατόμων με άλλες αναπηρίες.

Μία από τις σημαντικότερες εξαιρέσεις είναι και η αναπαραγωγή έργων για ιδιωτική χρήση. Ιδιωτική είναι η χρήση όταν από τον ίδιο τον κάτοχο του υλικού φορέα του έργου (π.χ. του βιβλίου, του cd, του dvd, κλπ.) ή από το οικογενειακό και στενό κοινωνικό του περιβάλλον.

Οι περιορισμοί αυτοί αφορούν στο περιουσιακό δικαίωμα και μόνο. Το ηθικό δικαίωμα σε γενικές γραμμές δεν περιορίζεται.

Οι εξαιρέσεις που υφίστανται για το δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας εφαρμόζονται και στα συγγενικά δικαιώματα.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Η αναπαραγωγή των έργων για ιδιωτική χρήση έχει σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις στα συμφέροντα των δημιουργών και των δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων, καθώς μειώνει τις πωλήσεις και κατά συνέπεια τα έσοδά τους. Για τη διατήρηση ισορροπίας μεταξύ των δικαιωμάτων των δικαιούχων και της ανάγκης του κοινού ορίστηκε η καταβολή μιας εύλογης αμοιβής προς όφελος των δικαιούχων. Η εύλογη αυτή αμοιβή αποτελεί ένα ποσοστό επί της αξίας των τεχνικών μέσων (π.χ. συσκευές εγγραφής ήχου ή ήχου και εικόνας, υλικοί φορείς ψηφιακής αντιγραφής (CD – RW ή CDR, φωτοτυπικά μηχανήματα, χαρτί κατάλληλο για φωτοτυπίες κλπ.) που χρησιμοποιούνται για την αναπαραγωγή των έργων στο πλαίσιο της ιδιωτικής αναπαραγωγής. Η εύλογη αυτή αμοιβή καταβάλλεται από τους εισαγωγείς ή τους παραγωγούς των μέσων αυτών στους δημιουργούς και στους δικαιούχους των συγγενικών δικαιωμάτων μέσω των αρμόδιων οργανισμών συλλογικής διαχείρισης.

9. Πόσο διαρκεί το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και πόσο τα συγγενικά δικαιώματα;

Το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας προσπαθεί να βρει ισορροπίες ανάμεσα στα δικαιώματα των δημιουργών που απορρέουν από την προστασία των έργων τους και στα δικαιώματα του κοινού για πρόσβαση και χρήση των έργων αυτών. Για τον λόγο αυτό, η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, τόσο του περιουσιακού όσο και του ηθικού δικαιώματος διαρκεί όσο ζει ο δημιουργός και 70 χρόνια μετά τον θάνατό του. Η διάρκεια υπολογίζεται από την 1η Ιανουαρίου του έτους που έπεται εκείνου κατά το οποίο απεβίωσε ο δημιουργός. Μετά τη λήξη προστασίας του έργου το έργο γίνεται κοινό κτήμα, ανήκει δηλαδή στην ανθρωπότητα και μπορεί ο καθένας να το χρησιμοποιεί ελεύθερα χωρίς να ζητάει άδεια και χωρίς να καταβάλει αμοιβή.

Μετά τον θάνατο του δημιουργού οι κληρονόμοι του μπορούν να εισπράττουν δικαιώματα για 70 έτη και να επικαλούνται, για παράδειγμα, το ηθικό δικαίωμα αναγνώρισης της πατρότητας, αν κάποιος τρίτος παρουσιάζει ένα έργο του αποθανόντος δημιουργού ως δικό του.

ΠΡΟΣΟΧΗ: Δύο από τις εξουσίες του ηθικού δικαιώματος και συγκεκριμένα το δικαίωμα της πατρότητας και το δικαίωμα της ακεραιότητας του έργου δεν έχουν χρονικό περιορισμό, δηλαδή η προστασία τους δεν λήγει ποτέ. Άρα για παράδειγμα ένα έργο να μπορεί να χρησιμοποιηθεί ελεύθερα χωρίς την άδεια του δημιουργού του, εφόσον παρέλθουν 70 χρόνια από το θάνατό του αλλά δεν επιτρέπεται η αναφορά άλλου ως δημιουργού.

Η διάρκεια των συγγενικών δικαιωμάτων ορίζεται κατά κανόνα σε 50 χρόνια με αφετηρία κάποια επιχειρησιακά σημεία παραγωγής ή διάθεσης του έργου.

ΠΡΟΣΟΧΗ: Εάν μέσα στα 50 χρόνια από την ερμηνεία ή εκτέλεση ενός έργου, αυτό ενσωματωμένο με κάποιο μέσο δημοσιευτεί ή παρουσιαστεί νόμιμα στο κοινό, η προστασία διαρκεί 70 χρόνια από την ημερομηνία της πρώτης αυτής δημοσίευσης ή παρουσίασης.

10. Μεταβιβάζεται το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας;

Ο δημιουργός του έργου συχνά δεν μπορεί ο ίδιος να εκμεταλλευθεί το έργο του, γιατί δεν έχει την οικονομική δυνατότητα, την επιχειρησιακή υποστήριξη ή την υποδομή για κάτι τέτοιο. Για αυτόν τον λόγο συνάπτει συμβάσεις με τρίτους για να εκμεταλλευθεί και να αξιοποιήσει το έργο του μεταβιβάζοντας το σύνολο του περιουσιακού δικαιώματος ή μέρος αυτού ή απλώς τους παρέχει την άδεια να το εκμεταλλευτούν με συγκεκριμένους όρους. Αν ο δημιουργός δεν έχει μεταβιβάσει πλήρως το δικαίωμα επί του έργου του, παραμένει δικαιούχος του δικαιώματος του αλλά επιτρέπει στον τρίτο να ασκεί ορισμένες από τις εξουσίες του για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα και σκοπό ή/και σε ένα περιορισμένο γεωγραφικό χώρο με αντάλλαγμα την καταβολή αμοιβής. Για παράδειγμα, ο συγγραφέας ενός διηγήματος μπορεί να δώσει άδεια σε έναν εκδότη να δημοσιεύσει και να διανείμει ένα μυθιστόρημα που έχει γράψει στην Ελλάδα και σε έναν άλλον εκδότη να το μεταφράσει στα γαλλικά, να το δημοσιεύσει στην Γαλλία και να το διανείμει εκεί. Μπορεί

ακόμη να δώσει άδεια σε έναν τρίτο να το διασκευάσει, προκειμένου να γίνει κινηματογραφική ταινία ή θεατρικό έργο.

Αυτό που θα πρέπει να θυμάται κανείς είναι ότι [εναπόκειται στον δημιουργό να αποφασίζει πως θα εκμεταλλευτεί το έργο του.](#)

Δεδομένου ωστόσο ότι το διαδίκτυο δεν διευκολύνει πάντοτε την ατομική συναλλαγή με τον δημιουργό υπάρχουν φορείς/ οργανώσεις, όπως οι Creative Commons, που παρέχουν δυνατότητες υπαγωγής ενός έργου σε ευρέως γνωστές άδειες (ανεξαρτήτως χώρας προέλευσης του έργου), προκειμένου οι δημιουργοί να γνωστοποιήσουν στο ευρύ κοινό ποια δικαιώματα θέλουν να ασκήσουν αναφορικά με τα έργα τους και με ποιους όρους.

Για περισσότερες πληροφορίες σε σχέση με τις άδειες creative commons δείτε στο creativecommons.ellak.gr

11. Τί είναι η **συλλογική διαχείριση;**

Συχνά στην πράξη είναι ιδιαίτερα δύσκολο ως αδύνατο ο δημιουργός να διαχειριστεί μόνος του τα δικαιώματά του σε ολόκληρη τη χώρα ή ακόμη περισσότερο σε ολόκληρο τον κόσμο. Για τον λόγο αυτό χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες συλλογικών φορέων, όπως των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης. Οι συλλογικοί αυτοί φορείς σκοπό έχουν την προστασία μιας κατηγορίας δημιουργών ή δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων και κυρίως τη διαχείριση των περιουσιακών τους δικαιωμάτων.

Επίσης, προβλέπεται η λειτουργία των ανεξάρτητων οντοτήτων διαχείρισης που αποτελούν διακριτή κατηγορία φορέων.

Για περισσότερες σχετικές πληροφορίες επισκεφτείτε το opi.gr κατηγορία ΟΣΔ/ΑΟΔ.

12. Πώς μπορώ να χρησιμοποιώ νόμιμα έργα τρίτων;

Όπως εξηγήσαμε παραπάνω, πρέπει να έγινε σαφές ότι για να χρησιμοποιήσεις νόμιμα έργο τρίτου θα πρέπει υποχρεωτικά να πάρεις την άδειά του.

Άδεια δεν χρειάζεται μόνο αν πρόκειται για έργα που αποτελούν κοινό κτήμα, δηλαδή έχει παρέλθει η διάρκεια προστασία τους ή για έργα που δεν προστατεύονται με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας ή συγγενικό δικαίωμα ή για ιδέες που εμπεριέχονται μέσα σε έργα. Επίσης, μπορείς να χρησιμοποιήσεις έργα τρίτων αν η χρήση τους εμπίπτει σε έναν από τους περιορισμούς ή τις εξαιρέσεις του περιουσιακού δικαιώματος.

ΠΡΟΣΟΧΗ: Έργα που διατίθενται με άδειες Creative Commons δεν είναι έργα που μπορείς να χρησιμοποιήσεις ελεύθερα, παρά μόνο έργα, τα οποία μπορείς να χρησιμοποιήσεις βάσει των όρων της άδειας με την οποία διατίθενται. Μάθε περισσότερα στο creativecommons.ellak.gr

Υπάρχουν ορισμένες ιστοσελίδες στο διαδίκτυο που περιλαμβάνουν έργα που είτε είναι κοινό κτήμα είτε είναι διαθέσιμα για ορισμένες χρήσεις. Σε κάθε περίπτωση πριν τη χρήση ενός έργου θα πρέπει να δεις αναλυτικά τους όρους που το συνοδεύουν (ή τους όρους της ιστοσελίδας στην οποία διατίθεται) για να δεις τι επιτρέπεται και τι όχι (πχ. Euro-peana, Soundcloud, Wikipedia Commons).

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ: Οτιδήποτε βρίσκεται στο διαδίκτυο δεν σημαίνει ότι είναι ελεύθερο δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ή/και συγγενικών δικαιωμάτων. Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορείς να το χρησιμοποιήσεις χωρίς άδεια, εκτός αν είναι μόνο για προσωπική σου χρήση (με την εξαίρεση των ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων). Η προσωπική χρήση δεν περιλαμβάνει την ανάρτηση έργων στο Facebook ή τη χρήση έργων που βρίσκονται σε αυτό. Το ίδιο ισχύει και για το YouTube και τις άλλες πλατφόρμες περιεχομένου ή μέσα κοινωνικής δικτύωσης (social media).

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΗ: Για να λάβεις άδεια από τον δημιουργό για να χρησιμοποιήσεις το έργο του μπορείς να επικοινωνήσεις απευθείας μαζί του, αν για παράδειγμα υπάρχουν τα στοιχεία του στο διαδίκτυο ή ενδεχομένως με τον εκδότη ή με όποιον άλλον δικαιούχο, τα στοιχεία του οποίου αναγράφονται πάνω στο έργο. Μπορείς επίσης, να κάνεις μία έρευνα σε μία μηχανή αναζήτησης για σχετικές πληροφορίες ή να αναζητήσεις πληροφορίες από τους σχετικούς φορείς συλλογικής διαχείρισης.

13. Πότε υπάρχει **προσβολή** δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας;

Προσβολή δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας ή συγγενικού δικαιώματος υπάρχει όταν ένα έργο χρησιμοποιείται χωρίς την άδεια του δικαιούχου ή κατά παράβαση άδειας που έχει δοθεί. Η προσβολή του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας υφίσταται ακόμα και αν δεν γίνεται με σκοπό το κέρδος.

Ο νόμος προβλέπει αυστηρές κυρώσεις στις περιπτώσεις αυτές.

14. Τί είναι η πειρατεία;

Ο όρος «πειρατεία» εκφράζει στην καθομιλουμένη την έννοια της προσβολής των δικαιωμάτων της πνευματικής ιδιοκτησίας ή/και συγγενικών δικαιωμάτων σε μεγάλη ή σε εμπορική κλίμακα και αναφέρεται στη δημιουργία, διανομή και πώληση παράνομων (πειρατικών) αντιγράφων προστατευόμενων έργων.

Η πειρατεία είναι μια παράνομη δραστηριότητα που δεν βλάπτει μόνο τους δημιουργούς και τους δικαιούχους συγγενικών δικαιωμάτων αλλά και την κοινωνία ως σύνολο.

Πιο συγκεκριμένα:

1. Η πειρατεία στερεί από τους δημιουργούς το οικονομικό αντάλλαγμα που δικαιούνται και μειώνει τη δυνατότητα τους να συνεχίσουν να δημιουργούν νέα έργα.
2. Απαξιώνει τα δημιουργικά και καλλιτεχνικά επαγγέλματα και μειώνει τις επαγγελματικές επιλογές των νέων.
3. Η συρρίκνωση της δημιουργίας οδηγεί αναπόφευκτα στη συρρίκνωση του πολιτισμού.
4. Η πειρατεία μειώνει τα κίνητρα των εταιρειών της πολιτισμικής βιομηχανίας να επενδύσουν σε νέους δημιουργούς και ερμηνευτές.
5. Οι καταναλωτές δεν προστατεύονται από αντίγραφα κακής ποιότητας, ενώ παράλληλα εκτίθενται στον κίνδυνο ιών, κακόβουλου λογισμικού και κλοπής προσωπικών και οικονομικών δεδομένων.
6. Η πειρατεία καθιστά τα νόμιμα αντίγραφα ακόμη πιο ακριβά.

7. Μειώνονται τα έσοδα του Κράτους από την είσπραξη ΦΠΑ και ασφαλιστικών εισφορών.
8. Μειώνονται οι θέσεις εργασίας.

Χρήσιμη και ενδιαφέρουσα είναι η εθνική πύλη enjoylegal.gr, την οποία δημιούργησε ο ΟΠΙ και στην οποία μπορείτε να βρείτε μουσικά έργα, ταινίες/σειρές, εικόνες, βιβλία, videogames, αθλητικά γεγονότα, και να τα δείτε, να τα ακούσετε, να τα διαβάσετε ή ακόμα και να τα 'κατεβάσετε' από νόμιμες πηγές με ασφάλεια και με σεβασμό στα έργα και τις συμβολές των ανθρώπων του πνεύματος.

Σκοπός του 'enjoy legal' είναι να κατευθύνει τους χρήστες που αναζητούν δημιουργικό περιεχόμενο στο διαδίκτυο προς τους νόμιμους ιστοτόπους ως μία καθόλα εύκολη, φιλική προς αυτούς και απολύτως ισχυρή εναλλακτική πρόταση στις ιστοσελίδες που διαθέτουν παράνομα περιεχόμενο.

enjoylegal

15. Τί πρέπει να γνωρίζω για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (social media), τις πλατφόρμες περιεχομένου και την πνευματική ιδιοκτησία;

Ο όρος μέσα κοινωνικής δικτύωσης αφορά στη χρήση του διαδικτύου για την ανταλλαγή πληροφοριών και τη διάδραση με άλλους. Περιλαμβάνει ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn κ.α.), ιστοσελίδες που περιλαμβάνουν περιεχόμενο που δημιουργούν οι χρήστες (user generated content) (π. χ. Blogs, wikis, YouTube), μηχανές αναζήτησης (Google, Yahoo κ.α.) και κάποια άλλα είδη ψυχαγωγικού λογισμικού εικονικής πραγματικότητας και σχετικών διαδραστικών υπηρεσιών, με άλλα λόγια προγράμματα που χρησιμοποιούμε όλοι. Οι κανόνες για την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα ισχύουν και σε αυτές τις σελίδες, όπως και σε κάθε άλλη περίπτωση, χωρίς καμία παρέκκλιση.

Επομένως δεν μπορείς ελεύθερα να αναρτάς και να αναπαράγεις εικόνες, αρχεία ήχου ή βίντεο στην σελίδα σου στα μέσα αυτά χωρίς να έχεις την σχετική άδεια του δημιουργού ή χωρίς εκείνος να έχει διαθέσει ελεύθερα το υλικό στο διαδίκτυο. Αντίστοιχα δικαιώματα, όμως, μπορείς να αξιώσεις και για τις δικές σου δημιουργίες που επιλέγεις να δημοσιεύσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, είτε είναι φωτογραφίες, γραπτά κείμενα είτε άλλο είδος έργου.

Δεδομένου ωστόσο ότι τα περισσότερα από αυτά τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν έδρα σε τρίτες χώρες είναι πολύ πιθανό να εφαρμόζουν κανόνες δικαίου και κανόνες χρήσης διαφορετικούς από αυτούς που ορίζονται στο ελληνικό δίκαιο.

Καλό είναι σε κάθε περίπτωση να διαβάζεις προσεκτικά τους όρους χρήσης τους (συμπεριλαμβανομένων και αυτών που αναφέρονται στα πνευματικά δικαιώματα), ώστε να γνωρίζεις τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις σου, καθώς και τις δυνατότητες που σου δίνονται σε περίπτωση που θέλεις να ρωτήσεις κάτι, να διαμαρτυρηθείς ή να προσφύγεις στους διαχειριστές τους.

16. Πού μπορώ να μάθω **περισσότερα** για την πνευματική ιδιοκτησία;

Για περισσότερες πληροφορίες μπορείς να επισκεφτείς την ιστοσελίδα του ΟΠΙ (opi.gr).

Επίσης στον ιστότοπο copyrightschool.gr μπορείς να βρεις πληροφορίες για την Πνευματική Ιδιοκτησία για μαθητές, δασκάλους και καθηγητές. Στο copyrightschool.gr υπάρχει διαθέσιμο πλούσιο ενημερωτικό και εκπαιδευτικό υλικό όπως παιχνίδια, βίντεο, οδηγοί, infographics κ.ά.

Τα social media [copyrightschool](http://copyrightschool.gr) είναι εδώ:

facebook: [copyrightschool](https://www.facebook.com/copyrightschool)

instagram: [copyrightschoolgr](https://www.instagram.com/copyrightschoolgr)

Για τυχόν άλλα ερωτήματα σχετικά με την πνευματική ιδιοκτησία επικοινωνήσε με τον ΟΠΙ (2132147800 ή protocol@opi.gr).

Οργανισμός πνευματικής ιδιοκτησίας

enjoylegal